

– Inte heller denna världsordning är den enda möjliga!

När det gäller att lösa dagens kriser runt mat, klimat och energi är livsmedelssuveränitet viktigare än en grön revolution. Det menar den internationella bonderörelsen Via Campesina som nyligen höll kongress i Moçambique.

”HELA VÄRLDEN ÄR I KRIS. Eller rättare sagt i flera kriser, det finns en livsmedelskris, en energikris, en klimatkris och nu senast en finanskris. De lösningar som Makten erbjuder på dessa kriser, till exempel ökad frihandel eller genmodifierade grödor, bortser från det faktum att kriserna är en produkt av det kapitalistiska systemet, och kommer bara att förvärra följderna.”

Det konstaterar Via Campesina i ett uttalande efter bonderörelsens femte internationella kongress i Moçambique.

Den första kongressen hölls 1993 i Belgien där Via Campesina bildades och antog det övergripande målet att stödja solidaritet och enande mellan bonderörelser världen över för att främja jämställdhet och social jämlikhet inom rättvisa ekonomiska relationer.

Via Campesina växte snabbt och idag finns det medlemsorganisationer från 57 länder över hela jordklotet. Ofta är medlemmar på plats och demonstrerar vid toppmöten som WTO-förhandlingar, G8- och EPA-möten med flera. Bonderörelsens största framgång hittills, förutom den snabba och världsomspännande organiseringen, är att länder som Bolivia, Ecuador, Mali, Nepal, Nicaragua och Venezuela

faktiskt stiftat lagar på flera av Via Campesinas programpunkter om livsmedelsproduktion.

PÅ EN KUBANSKBYGGD partiskola i det annars sömniga Matola, en mil utanför huvudstaden Maputo, samlades i oktober runt 600 bönder från hela världen.

Den moçambikiska bonderörelsen Unac stod som värd för evenemanget och var ansvarig för all logistik. Det innebar bland annat bussar som gick i skyttetrafik mellan konferensen och de inhyrda sovsalarna på två högstadieskolor, simultantolkar som jobbade frenetiskt med att översätta alla möten till fyra olika språk, samt serva både de utländska och inhemska journalisterna så att de fick vad de ville ha.

Press och TV i Moçambique har hittills varit flata när det gäller att bevaka jordbruk och landsbyggdut-

veckling. Ämnet berörs i media men det är så gott som uteslutande endast presidenten eller jordbruksministerns perspektiv som lyfts fram, och alltid oemotsagt.

Men under kongressdagarna var journalisterna på hugget och särskilt förtjusta i att intervjua brasilianare från de jordlösa

”Hela världen är i kris. Eller rättare sagt i flera kriser – livsmedelskris, energikris, klimatkris och nu senast finanskris. De lösningar »makten« erbjuder på dessa kriser, till exempel ökad frihandel eller genmodifierade grödor, bortser från det faktum att kriserna är en produkt av det kapitalistiska systemet, och bara kommer att förvärra följderna.”

rörelse MST. Förhoppningsvis leder kongressen till att fler alternativa röster hörs och syns i moçambikisk media även framöver.

FRÄMST VAR DET FRÅGAN om en grön revolution för Afrika som pressen nappade på. Unac och Via Campesina är väldigt kritiska till en sådan som den framställs av makthavare, inte minst av president Armando Guebuza. Han har alltid varit vag med att beskriva exakt hur en grön revolution ska åstadkommas i Moçambique, men mellan raderna går det att ana att det handlar om insatser från externa krafter med syfte att mekanisera jordbruket, överge familjehushåll till förmån för storskalighet, odla med hjälp av kemiska produkter och satsa på exportgrödor, som till exempel det omdebatterade biobränslet.

– En sådan grön revolution ökar bara den sociala utslagning-

Foto: Johan Sävström

en i samhället. Det vet vi i Brasilien där resultatet blev att 14 miljoner familjer, inte människor utan familjer, varje månad är beroende av matpaket från staten bara för att överleva, sa MST-ledaren João Pedro till portugisiska tv-kanalen RTP.

Att odla jordbruksprodukter för att framställa bränsle istället för mat är en het potatis också i Moçambique där försöksodlingar av jatropha och sockerrör redan är i gång. Via Campesina är starkt kritiska och slår fast att ”förutom det uppenbart galna med att odla bränsle när så många människor svälter kommer den industriella biobränsleproduktionen att öka växthuseffekten istället för att minska den. Dessutom kommer biobränsleodlingar att återuppliva koloniala plantager med slavarbeten, likväl som att öka användandet av kemiska jordbruksmedel samt bidra till skogsavverkning och hota den biologiska mångfalden”.

ISTÄLLET FÖR BIOBRÄNSLE, grön revolution eller andra strategier från det internationella kapitalet förordar Via Campesina *livsmedelssuveränitet*. Begreppet skiljer sig från det mer etablerade *livsmedelssäkerhet* som innebär att det enda viktiga är att det finns föda åt folket, det spelar ingen roll hur eller var eller ens under vilka förutsättningar som maten producerats.

Detta duger inte alls för Via Campesina som menar att bönder har rätt att själva bestämma vad de ska äta och hur de ska odla. Livsmedelssuveränitet innebär vidare att bönder ska vara med att utforma en nationell jordbrukspolitik, att produktionen ska vara ekologisk hållbar och respektera lokal traditionell kunskap samt att jordbruk aldrig ska styras av spekulation eller externa ekonomiska intressen.

Moçambique skiljer sig från till exempel Brasilien och andra latinamerikanska länder eftersom det ännu finns land åt alla bönder som vill odla.

– Men en jordbruksreform handlar inte bara om distributionen av land utan också om förutsättningar för att kunna bruka jorden effektivt. Om bönderna inte brukar jorden effektivt kan staten konfiskera och ge marken till exportinriktade storbolag istället, säger Ismael Ossemene som är en av grundarna till Unac.

Det moçambikiska jordbruket är idag nästan helt baserat på självhushåll, och därför spelar marknaden inte så stor roll för befolkningens livsmedelssituation. President Guebuza talar om att bönderna måste producera mera för att minska importen av livsmedel. Men det är ett mönster som är svårt att bryta, menar Ossemene. Frihandel råder inom det regionala samarbetsorga-

Både utländska och inhemska journalister lyfte fram böndernas åsikter under Via Campesinas konferens. Foto: Johan Sävström

net SADC:s länder. Detta faktum och grannlandet Sydafrikas ekonomiska dominans medför att moçambikiska jordbruksvaror inte kan konkurrera med de importerade eftersom transportkostnaderna blir för dyra. På grund av detta är det svårt att säga till den moçambikiske bonden att producera mera när han inte har någon marknad att sälja på.

Storbolag som satsar på exportgrödor, som till exempel tobak eller bomull, drabbas inte av detta eftersom de alltid har tillgång till internationella marknader.

ENLIGT ISMAEL OSSEMANE är problemets kärna den nyliberala ideologi som det före detta socialistiska regeringspartiet

numera tagit till sitt hjärta. Han ser dock att redan under de få år som kapitalismen härjat fritt i Moçambique har fler och fler människor blivit frustrerade.

Ett tydligt tecken var den folkliga revolt i februari mot de höjda kollektivtrafikpriserna som tog myndigheterna med förvåning.

– Det finns alltså ett växande missnöje bland folket. Tidigare fick vi alltid höra att kolonialismen var oåterkallelig, men mot alla odds lyckades vi besegra kolonialmakterna, säger Ismael Ossemane. Nu är det dags att visa att inte heller denna världsordning är den enda möjliga.

JOHAN SÄVSTRÖM